

Kaple sv. Ducha a Božího Hrobu

Liběchov, okr. Mělník

Parcelní číslo: 56

STAVEBNĚ HISTORICKÝ PRŮZKUM

**PhDr. Petr Mandažiev, Ph.D., PhDr. Michal Patrný,
Ing. Markéta Musilová**

DUBEN – ČERVEN 2019

Obsah

Identifikační údaje	3
1. Anotace	4
2. Úvod	5
3. Dějiny objektu	6
4. Prameny, mapy, literatura	22
5. Rozbor objektu	29
6. Stavební historie	34
7. Hodnotné konstrukce, prvky a detaily	36
8. Hodnocení objektu	37
9. Architektonické a památkové závady	39
10. Doporučení k rehabilitaci	40
 Obrazová příloha:	
Historická ikonografie	41
Fotografie současného stavu	48
 Plánová příloha:	61
1.1 Stavební vývoj	
2.1 Památkové hodnocení	

IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE

- Předmět stavebně historického průzkumu: Kaple sv. Ducha a Božího Hrobu
- Typ průzkumu: Stavebně historický průzkum
- Památkou od: 3. 5. 1958
- Rejstříkové číslo Ústředního seznamu kulturních památek ČR: 24923/2-1340
- Kraj: Středočeský
- Okres: Mělník
- Obec: Liběchov
- Katastrální území: Liběchov
- Parcelní číslo: 56
- Číslo popisné: -
- Zhotovitel: PhDr. Petr Mandažiev, Ph.D, PhDr. Michal Patrný
- Autoři: PhDr. Petr Mandažiev, Ph.D, PhDr. Michal Patrný
- Rok zpracování: 2019

1. ANOTACE

Stavebně historický průzkum (dále jen SHP) byl zpracován v dubnu – červnu roku 2019. Průzkum se týkal kaple sv. Ducha a Božího Hrobu, stojící osamoceně na návrší nad obcí Liběchov; ke kapli vede z obce křížová cesta se zděnými kaplemi. Průzkum objektu byl proveden dle metodiky SHP, vydané Národním památkovým ústavem roku 2015 (Macek – Beránek). Obrazová dokumentace je zaměřena především na zachycení dochovaných hodnotných konstrukcí, architektonických prvků a detailů, vyhodnocení archivních pramenů a stavebního vývoje objektu.

Autory průzkumu jsou PhDr. Petr Mandažiev, Ph.D, a PhDr. Michal Patrný.

Standardní stavebně historický průzkum nenahrazuje závazná vyjádření příslušných památkových orgánů a organizací ve smyslu zákona č. 20/1987 Sb.

Předložený elaborát je duševním vlastnictvím autorů.

2. ÚVOD

Stavebně historický průzkum (dále jen SHP) byl zpracován v dubnu – červnu roku 2019. Průzkum se týkal kaple sv. Ducha a Božího Hrobu, stojící osamoceně na návrší nad obcí Liběchov; ke kapli vede z obce křížová cesta se zděnými kaplemi.

Zpracovatelům bylo předáno zaměření objektu ve formátu DWG, které zpracovala r. 2018 Bc. Karolína Dvořáková; toto zaměření bohužel neobsahuje věž a podkrovní prostory kaple.

Objekt, založený v 50. letech 17. století, sloužil původně jako poutní kaple s hrobkou zakladatele, svobodného pána Villaniho. Ve 30. letech 18. století prošel výraznou přestavbou, roku 1787 byla kaple zrušena a ve 20. letech 19. století upravena na hrobku majitele liběchovského panství Antonína Veitha a jeho rodiny. V současné době je objekt, poškozený roku 1966 požárem, vyklizený a bez využití.

Průzkum objektu byl proveden dle metodiky SHP, vydané Národním památkovým ústavem roku 2015 (Macek – Beránek). Obrazová dokumentace je zaměřena především na zachycení dochovaných hodnotných konstrukcí, architektonických prvků a detailů, vyhodnocení archivních pramenů a stavebního vývoje objektu.

Poděkování:

PhDr. Milena Běličová

Olga Geislerová

Ing. Josef Janáček

Ing. Petr Macek, Ph.D.

Olga Prosická

Mgr. Lukáš Snopek

Ing. Pavla Veverková

Petr Vítvar

Pavla Zandlová

Ing. et Mgr. Vladimíra Zralíková

3. DĚJINY OBJEKTU

Sepsat jakoukoliv historickou práci o dějinách Liběchova vždy představuje obtížný badatelský úkol, neboť archiv někdejšího panství a velkostatku je z velké části ztracen. Tomu odpovídá i fragmentární charakter předložené rešerše, sestavené pro potřeby našeho stavebně-historického průzkumu kostela či kaple sv. Kříže, sv. Ducha a Božího hrobu. Informace, v ní obsažené, pocházejí totiž z odlišných zdrojů a různých časových vrstev. Získaný obraz o dějinách této sakrální stavby je tedy ve výsledku nutně zlomkový a torzovitý.

Díky dendrochronologickému výzkumu ing. Tomáše Kyncla víme, že krov kaple sv. Ducha (resp. jeho dnešní střední část) byl postaven z borovic, skácených v letech 1655 až 1656. Toto zásadní zjištění v podstatě koresponduje s údajem Schallerovým, v literatuře často opakovaným, a také s údajem z liběchovské farní pamětnice o smrti svobodného pána Villaniho v prosinci roku 1656. Dřevo z borovic, poražených v letech 1822 až 1823, bylo použito při přestavbě kostela v 1820tých letech, po které sloužil jako hrobka rodiny Veithů.

Jak přesvědčivě doložil Pavel Zahradník v rešerši pro stavebně-historický průzkum liběchovského zámku z roku 2003, Liběchov v 1650tých letech vlastnil Hyacint Karel, svobodný pán Villani, kterého zmiňuje i Schaller, a sice jako zakladatele kaple, v níž sám po smrti spočinul.

Pro úplnost v tomto stručném úvodu připomínáme, že v 18. století byli majiteli Liběchova Pachtové z Rájova a ve století následujícím rodina Veithů.

Roku 1731 byla z podnětu Jana Jáchyma hraběte Pachty, svobodného pána z Rájova, a jeho manželky Antonie Josefy, hraběnky Pachtové, rozené Scheidlerové, obnovena liběchovská farnost a obsazena farářem. O tři roky později (1734) nechal hrabě obnovit horní kostel Božího hrobu („Superior Ecclesia Sacri Sepulchri“). Zvon pro něj byl ulit v Praze a vysvěcen.

[Archiv Biskupství litoměřického, Pamětní kniha liběchovské farnosti od roku 1731, str. 3, 5, 7, 19 ad.]

V písemném elaborátu vojenského, tzv. josefského mapování z doby 1764 až 1768 a 1780 až 1783 (rektifikace) se kaple společně s vinicemi zmiňuje.

[Národní archiv, archivní soubor (fond) Josefské vojenské mapování, inv. č. 56 (zároveň číslo sekce), sign. B II a 92, kniha č. 4, str. 271]

Roku 1780 zřídil Karel hrabě Pacht z Rájova křížovou cestu.

[Archiv Biskupství litoměřického, Pamětní kniha liběchovské farnosti od roku 1731, str. 14]

Jaroslav Schaller ve své topografii Litoměřického kraje, vydané roku 1787, udává, že v Liběchově vede od kostela sv. Havla alej na návrší k veřejné kapli Božího hrobu („... des heiligen Grabes“), postavené roku 1654 Hyacintem Karlem, svobodným pánem Villanim, v níž je možné vedle hrobu uvedeného zakladatele spatřit čtyři oltářní plátna od Škréty.

[Schaller, Jaroslav: Topographie des Königreichs Böhmen [...] Fünfter Theil. Leitmeritzer Kreis, Praha / Vídeň 1787, str. 278 až 279]

Podle Sommerova místopisu nacházely se Škrétovy oltářní obrazy, které původně visely v kapli Božího hrobu a sv. Ducha, v liběchovském kostele sv. Havla. Křížovou cestu, vedoucí ke kapli, zřídil Karel hrabě Pacht roku 1780.

[Sommer, Johann Gottfried: Das Königreich Böhmen [...] Erster Band. Leitmeritzer Kreis, Praha 1833, str. 387]

„Na hlavním oltáři obraz od Škréty“ v kapli připomíná ještě Kubištův průvodce, vydaný nákladem Pavla Körbra v Praze někdy na přelomu 19. a 20. století.

[Kubišta, Antonín: Liběchov a jeho okolí, s. d., str. 14]

Roku 1787 se konala dražba kaple Božího hrobu („... heiligen Grabs Kappelle“) při vsi Liběchov. Kaple stála na holém vrchu na vrchnostenském pozemku. Měřila 27 na délku, 17 na šířku a 16 českých loktů („Böhmische Ellen“) na výšku¹.

¹ Podle Hofmannovy metrologické příručky odpovídá český loket hodnotě 59, 27 cm, což by znamenalo, že délka kaple činila 1 600, 29 cm (27 x 59, 27), tedy 16, 0029 m, šířka 1 007, 59 cm (17 x 59, 27), 10, 0759 m, a výška 948, 32 cm (16 x 59, 27), 9, 4832 m.

[Hofmann, Gustav: Metrologická příručka pro Čechy, Moravu a Slezsko do zavedení metrické soustavy, Plzeň / Sušice 1984, str. 45 a 71; srov. též Dušek, Ladislav: Zavedení dolnorakouských

Kapli nakonec vydražil chcebuzský rentmistr pro Huberta Karla hraběte Pachtu z Rájova, liběchovskou vrchnost, za 54 zlatých rýnských a 20 krejcarů. Rentmistr Josef Alois Löffler byl hrabětem zplnomocněn kapli získat.

[Archivní soubor (fond) České gubernium – publicum, kart. č. 2953]

Z roku 1802 pochází známá veduta Liběchova, kterou nakreslil Antonín Pucherna a později, roku 1816 vyryl J. Ernst. Vyšla tiskem v souboru „Abbildungen sämmtlicher alten und neuen Schlösser in Böhmen“, editovaného F. K. Wolfem.

Nezdá se nám však, že by skutečnost podávala v detailu přesně.

Za liběchovského faráře Franze Schwarze, tj. v letech 1813 až 1815, byl zrušen hřbitov „am heiligen Geistberge“, ležící na obecním pozemku, a za podpory Jakuba Veitha, patrona liběchovského kostela a majitele panství, zřízen nový u cesty do Želíz („am Schellesner Wege“).

[Archiv Biskupství litoměřického, Pamětní kniha liběchovské farnosti od roku 1731, str. 114 až 115, 120]

Roku 1823 položil Jakub Veith základní kámen k obnově kostela sv. Ducha („... der heiligen Geistkirche“) a k rodinné hrobce a dále také k věžní zvonici (Glockenthurm). V srpnu téhož roku (1823) byly zvony ze staré věžní zvonice, přestavěné roku 1824 na obytný dům, do nově vybudované přeneseny.

Jakub Veith, liběchovská patronátní vrchnost, se tehdy rozhodl, že horní kostel Božího hrobu, zvaný též sv. Ducha („... obere Kirche des heiligen Grabes, auch der heiligen Geistkirche genannt“), před lety zavřený a zpustlý, obnoví a současně rozšíří stávající malou podzemní hrobku pod kostelem a zřídí zde pohřebiště své rodiny.

V kapli měly být napříště slouženy mše při pohřebních průvodech členů jeho rodiny a dále výroční mše (anniversaria).

měr a vah v Čechách, in: Historický sborník Ústecka 1971, Praha 1972, str. 36 až 37; Nový, Rostislav: Historická metrologie, in: Kol. autorů: Vademecum pomocných věd historických, Jinočany 1997³, str. 140]

Veith se současně písemně zavázal litoměřické biskupské konzistoři, že on a jeho nástupci v držení liběchovského panství se na vlastní náklady v budoucnu postarají o kapli i o křížovou cestu, vedoucí k ní.

V srpnu roku 1828 proběhlo slavnostní vysvěcení na pohřební kapli sv. Kříže (Kreuzkapelle). Kapli při této slavnosti, během níž se konalo procesí, zdobil jednoduchý oltář a krucifix, hrobku potom železný kříž. Kromě kaple a hrobky byla vysvěcena také křížová cesta, vedoucí k někdejšímu kostelu.

Roku následujícího (1829) se v kapli poprvé pohřbívalo.

[Archiv Biskupství litoměřického, Pamětní kniha liběchovské farnosti od roku 1731, str. 122, 146 až 163]

Někdejší zvonice nad farou měla v 1920tých letech č. p. 109. Udává to Adolf Čondl, ředitel měšťanské školy v Liběchově, ve své publikaci, vydané nákladem místní osvětové komise v Liběchově.

[ČONDL, Adolf: Liběchov a okolí, Liběchov 1930, str. 11]

Starou zvonici zachycuje kresba Vojtěcha Jankovského z roku 1727.

[Roubík, František: Plánky obcí v Čechách s vyznačením židovských obydlí z roku 1727, in: Časopis Společnosti přátel starožitností československých v Praze, roč. XXXIX / 1931, str. 62, obr. č. II]

K roku 1832 se ve farní pamětnici vztahuje poněkud chaoticky formulovaný zápis, který předpokládá, že v kryptě horního kostela sv. Kříže (Kreuzkirche), dříve – jak stojí v zápise – sv. Ducha, spočinul Hyacint Karel, svobodný pán Villani. Udává se v něm, že „ve staré kryptě“ („in der alten Gruft“) kaple byl nalezen zpuchřelý sarkofág s kostmi. Současně zápis zachycuje existenci nějakého staršího textu o skonu Villaniho v prosinci roku 1656, jehož znění pokládá za asi obsahově totožné s nápisem na náhrobním kameni, který kryl vstup do krypty s objeveným sarkofágem a který byl při neopatrném zacházení rozbit, protože nápis již není dobře čitelný.

S ohledem na kontextuální souvislost probíraného zápisu v citované pamětnici je velmi pravděpodobné, že zpuchřelou rakev našli při renovaci kostela, resp. kaple, v 1820tých letech.

[Archiv Biskupství litoměřického, Pamětní kniha liběchovské farnosti od roku 1731, str. 170 až 171]

V rukopise Eichlerovy topografie z poloviny 1820tých let se uvádí, že před zrušením veřejné kaple Božího hrobu („Kapelle des heiligen Grabes“) za josefských reforem, konala se zde každoročně o druhém letničním dnu („am zweyten Pfingstfesttage“) slavnostní bohoslužba, protože byla kaple nazývána též „die heilige Geistkirche“ a vrch, na němž byla vybudována, „der heilige Geistberg“, tedy Hora sv. Ducha či Svatodušní hora.

Roku 1734 nechal kapli na své náklady přestavět Jan Jáchym hrabě Pachta z Rájova.

Celkem čtrnáct zděných zastavení křížové cesty s obrazy utrpení Krista („mit der Leidensgeschichte Jesu“) nechal roku 1780 zřídit Hubert Karel hrabě Pachta z Rájova. Po zrušení kaple pobožnost křížové cesty pomalu upadla. Čtyři Škrétova oltářní plátna byla přemístěna do farního kostela.

[Archiv Národního muzea, archivní soubor (fond) Eichlerova sbírka – G kart. č. 42, č. složky 31 (Liběchov a Chcebuz)]

V roce 1842 se během postní doby konaly v tzv. hořejším kostelíku mše svaté. Téhož roku (1842) probíhaly též pobožnosti u křížové cesty.

[Šantin, Miroslav Jan: Historie farnosti Liběchov v letech 1837 až 1877, magisterská práce KTF ÚK, Praha 2009, str. 37]

Podle Protokolu stavebních parcel obce Liběchov z roku 1843 stála kaple sv. Kříže (Kreuzkapelle) na stavební parcele č. 56 a jejím patronem byl Antonín Veith.

V duplikátu tohoto protokolu, pořízeném zhruba o deset let později, se nalézají tytéž údaje.

[Národní archiv, archivní soubor (fond) Indikační skizy (1826 až 1843 / 1879), inv. č. 5194, sign. Li 264; archivní soubor (fond) Stablní katastr – duplikát (1826 až 1878), inv. č. 4505]

Friedrich Bernau uvádí v liběchovském kostele Božího hrobu a sv. Ducha („Kirche zum heiligen Grabe oder die heilige Geistkirche“) čtyři zvony, které tehdy

visely na zvonici. Velký nesl letopočet 1601, střední, ulitý od pražského zvonaře Brikcího z Cimperka („Brikczy von Zinnberg“), 1560, menší, zasvěcený k počtě sv. Josefa, byl v Praze přelit roku 1878, a umíráček byl ulit roku 1743. (Podrobnější popis zvonů viz přímo Bernau.)

[Bernau, Friedrich: Der politische Bezirk Dauba, Dubá 1888, str. 443 až 444]

Miroslav Jan Šantin ve své bakalářské práci z roku 2007 líčí, že v době na sklonku 19. století kultovní život kolem kostelíka sv. Ducha byl každý rok zahájen oslavou svátku sv. Floriána, kdy se nahoru k němu konalo procesí s modlitbami za ochranu Liběchova před zkázonosným ohněm. V čase přípravy na Svatodušní svátky se v kostelíku slavila mše svatá. Někdy u něho končil eucharistický průvod o Božím Těle a pravidelně se v kostelíku sloužily nadační zádušní bohoslužby za v kryptě pochované zesnulé patrony a majitele panství.

Roku 1913 byly kaple křížové cesty nově zastřešeny a omítnuty.

[Šantin, Miroslav Jan: Historie farnosti Liběchov v letech 1890 až 1935, bakalářská práce KTF ÚK, Praha 2007, str. 37, 38]

V říjnu roku 1899 založil Antonín Ladislav Veith nadaci na trvalé udržování pohřebního kostela sv. Ducha v Liběchově, stojícího na stavební parcele č. 56, a na údržbu křížové cesty, vedoucí z Liběchova k němu, a dále na sloužení tří mší ročně v tomto kostele za jeho matku Emeriku, rozenou svobodnou paní Deymovou ze Střítece, která zemřela roku 1882. Mše svatá za spásu duše Emeriky Veithové, Antonínovy matky, měl sloužit liběchovský farář.

Kromě cenných papírů, tj. obligací, Veithovu fundaci tvořily pastviny č. 144 a č. 145 (knihovní vložka č. 190), dále pozemky č. 175 (louka) a č. 178 (role), nemovitost (vodoteč – Wasserlauf) č. 183 / 1 (knihovní vložka č. 246) a louky č. 661 / 1 a č. 661 / 2 (knihovní vložka č. 240 pozemkové knihy Liběchova).

Všechny tyto nemovitosti Veithovi v době právního pořízení fundační věnovací listiny patřily. Za vlastníka pohřebního kostela s hrobkou označil sebe a své potomky.

Nadaci měly spravovat orgány, v jejichž kompetenci bylo liběchovské kostelní jmění. Příjmy z ní Veith určil výhradně účelům, pro něž byla zřízena.

Pohřbívání v hrobce fundátor vyhradil pouze členům rodiny Veithů.

Na pozemkových parcelách č. 144, 145 a 146 rostoucí stromy měly být náležitě opečovávány.

Všechny parcely fundačního kapitálu měly být napříště sjednoceny v jedné knihovní vložce liběchovské pozemkové knihy jako majetek nadace Antonína římského hraběte Veitha k zachování kostela sv. Ducha s hrobkou, křížové cesty a ke sloužení mší za Emeriku Veithovou.

Z právě citovaného strojopisného opisu není jasné, proč ve výčtu pozemků není uvedena také parcela č. 146 (srov. níže).

[Památník národního písemnictví, archivní soubor (fond) Veith, Antonín Ladislav, inv. č. 1060, opis věnovací listiny Antonína Ladislava Veitha, týkající se hrobky v Liběchově, říjen 1899]

Liběchovské panství Veithové na přelomu 19. a 20. století již nevlastnili, kapli s hrobkou pro členy své rodiny si ovšem ponechali.

[KILIÁN, Jan: Dějiny Liběchova, Liběchov 2016², str. 122]

K roku 1843, ani v době okolo poloviny 19. století, se uvedené nemovitosti, které byly podstatou nadačního jmění či kapitálu, v majetku Veithů ještě nenacházely.

V době před a kolem poloviny 19. století se v katastrálních pramenech spojuje s Antonínem Veithem v dané souvislosti pouze stavební parcela č. 56 s kaplí (Kreuzkapelle), nad níž držel patronát.

[Národní archiv, archivní soubor (fond) Indikační skizy (1826 až 1843 / 1879), inv. č. 5194, sign. Li 264, Protokol pozemkových parcel obce Liběchov, 1843 a Protokol stavebních parcel obce Liběchov, 1843; archivní soubor (fond) Stablní katastr – duplikát (1826 až 1878), inv. č. 4505, Protokol pozemkových parcel obce Liběchov, Protokol stavebních parcel obce Liběchov]

Roku 1904 byly instalovány obrazy na zastavení křížové cesty. Tyto obrazy pocházely od profesora Margariho, litinové rámy od firmy J. Císaře z Beřkovic, sestavení provedl A. Balous z Liběchova.

[Archiv Biskupství litoměřického, Pamětní kniha liběchovské farnosti od roku 1731, str. 291, 287]

V roce 1905 koupila společnost Labsko-Vltavská pozemky č. 181 / 1, 182 a 183 / 2, ležící u Labe, které patřily k hornímu kostelu hraběte Veitha. Zápis ve farní pamětnici tuto skutečnost hodnotí kladně, když uvádí, že jmění kostela se rozhojnilo a je tak do budoucna zabezpečeno jeho vydržování.

[Archiv Biskupství litoměřického, Pamětní kniha liběchovské farnosti od roku 1731, str. 294]

Roku 1913 byl opraven zevnějšek horního kostela a křížová cesta.

[Archiv Biskupství litoměřického, Pamětní kniha liběchovské farnosti od roku 1731, str. 303]

V roce 1916 byly z Liběchova pro válečné účely odebrány tři zvony – dva z kostelíka sv. Ducha a jeden z farního chrámu. Konkrétně šlo o umíráček, přelitý roku 1878, tzv. polední zvon a zvon ze sanktusky farního kostela, přelitý roku 1883. O dva roky později (1918) byl zrekvírován i zvon z roku 1601.

Po válce objednal Václav Šorejs, liběchovský farář, u firmy Manoušek v Brně dva ocelové zvony pro kostelík sv. Ducha, kde ještě visel bronzový zvon, jediný tehdy pozůstalý. První z nových zvonů byl pojmenován po svatém Josefu a druhý po Panně Marii.

Pro sanktusníkovou vížku na farním kostele sv. Havla byl zvon dodán roku 1922.

V době požáru kostelíka roku 1966 visely na jeho věži pouze dva ocelové zvony, pořízené v meziválečné době otcem Šorejsem, které požár přečkaly a byly potom odvezeny. Později se do Liběchova vrátily a byly uloženy v přízemí liběchovského zámku.

[Šantin, Miroslav Jan: Římskokatolická farnost Liběchov na sklonku 19. a v první třetině 20. století, in: Confluens. Vlastivědný sborník Mělnicka, č. 8 / 2013, str. 15 až 17]

Roku 1919 byla přispěním příbuzných nebožtíka Antonína Veitha opravena věž horního kostelíka, pokryta plechem a natřena od firmy Buršík v Kralupech.

[Archiv Biskupství litoměřického, Pamětní kniha liběchovské farnosti od roku 1731, str. 319]

Roku 1929 byla provedena oprava kaple z důchodů liběchovského velkostatku. Práce zednická, tesařská, klempířská, pokrývačská, malířská, zámečnická, truhlářská, řezbářská, natěračská, nádenická stála dohromady 44 857 korun. Opravu vedl stavitel Hermann.

[Národní archiv, archivní soubor (fond) Státní památková správa, kart. č. 295]

Mecenášem této opravy byl ing. František Homolka, majitel liběchovského velkostatku. Kostel se tehdy nalézal v dost špatném stavu. Jeho zdi narušovaly trhliny.

[Archiv Biskupství litoměřického, Pamětní kniha liběchovské farnosti od roku 1731, str. 337]

Roku 1951 se pozemky č. 56 (stavební parcela s kaplí a hrobkou), 129, 144, 145 a 146 dostaly jako státní kulturní majetek do správy Ministerstva školství, věd a umění, které je předalo v užívání Národní kulturní komisi.

Parcely č. 56 (stavební parcela s „Křížovou kaplí“), 144, 145, 146 (pastviny) byly zapsány v pozemkové knize katastrálního území Liběchova ve vložce č. 190 ve prospěch nadace Antonína hraběte Veitha, parcela č. 129 potom ve prospěch obce Liběchova.

Do knihovny vložky č. 190 patřily ještě pozemkové parcely č. 175 (louka), 178 (role), 183 / 1 (vodoteč – Wasserlauf), 661 / 1 (louka) a 661 / 2 (louka).

Uvedené nemovitosti tvořily s kaplí či kostelem a křížovou cestou jeden (nadační) celek.

K tomuto celku patřily ještě kaplová zastavení křížové cesty I a II, stojící na soukromých pozemcích Františka Adamce a Alžběty Korousové. Tato první dvě zastavení nebyla – jak výslovně stojí v právě citovaném archivním prameni (zápis o odevzdání dalších nemovitostí k zámku v Liběchově, listopad 1951) – v dané době zanesena na katastrální mapě.

Protože Veithovská nadace byla založena pro udržování hrobky a křížové cesty, vedoucí z Liběchova k hrobce, zavázala se Národní kulturní komise účel dané nadace při užívání objektu naplňovat.

Jako náhradu za pozemek č. 129 převzalo MNV Liběchov parcely č. 175, 178, 183 / 1, 661 / 1 a 661 / 2, které tvořily součást nadace, do vlastnictví.

Veithovská nadace se tak de facto rozdělila ve dvě. Co se dále dělo s částí, převzatou MNV Liběchov, není nyní jasné, stejně jako přítomnost parcely č. 129,

kteřá nebyla součástí původní Veithovy nadace z roku 1899 (srov. výše) ani knihovní vložky č. 190.

Zástupce děkanského úřadu v Liběchově souhlasil s odevzdáním nadačních nemovitostí ve prospěch Národní kulturní komise a MNV Liběchov s tím, že je třeba, aby děkanskému úřadu byl i nadále umožněn přístup do kostela s hrobkou a na převzaté nemovitosti pro konání církevních obřadů.

Zástupci Národní kulturní komise proti církevnímu využití neměli námitek, jen si za to vymínili, že děkanský úřad bude udržovat vnitřek kaple v dobrém stavu, starat se o inventář, a také o hrobku. Národní kulturní komise přejala na sebe veškeré stavební úpravy exteriéru i interiéru stavby.

Kaple s hrobkou se tak stala součástí zámeckého komplexu v Liběchově, který měla Národní kulturní komise ve správě již po nějakou dobu.

[Národní archiv, archivní soubor (fond) Státní památková správa, kart. č. 296 a 295]

V letech 1954 až 1957 spravoval liběchovský zámecký areál Československý státní film, který plánoval jeho rozsáhlou adaptaci, určenou pro filmaře. Realizace tohoto záměru byla nakonec uskutečněna pouze zčásti. Podle pamětníků probíhala v prostorách konírny cenzura filmů, přičemž trezor cenzurovaných filmů měl být zřízen v kostele sv. Ducha a Božího hrobu.

Roku 1960 převzalo areál Ministerstvo spravedlnosti ČSR, které tu hodlalo umístit školící zařízení pro právníky.

[Bínová, Šárka: Liběchov a jeho zámek, novodobá historie / Štajnochr, Vítězslav: Zámecké zahrady v Liběchově, Liběchov / Praha 2018, str. 90 až 92]

V prosinci roku 1962 byla uzavřena delimitační dohoda mezi Ministerstvem spravedlnosti v Praze a Národním muzeem v Praze 2 (Václavské náměstí č. 68) o převzetí liběchovského zámeckého areálu pro potřeby Náprstkova muzea. O převedení národního majetku v listopadu roku 1962 rozhodl průmyslový odbor Středočeského krajského národního výboru v Praze. Součástí předávaného majetku byla stavební parcela č. 56 s objektem kaple s hrobkou a pozemkové parcely č. 129 a 144, pastviny, a pozemkové parcely č. 145 a 146, pastviny. Všechny tyto pozemky měly být – jak stojí v příloze dohody – vesměs zapsány ve

vložce č. 190 pozemkové knihy katastrálního území Liběchov. Kaple s hrobkou a křížová cesta tvořily součást zámeckého komplexu v Liběchově.

Ministerstvo školství a kultury v Praze potvrdilo jako nadřízený orgán Národního muzea převod správy národního majetku v květnu roku 1963.

[Archiv Národního muzea, archivní soubor (fond) Registratura Národního muzea, Stavební oddělení, kart. č. 80]

K roku 1965 se datačně hlásí výkresy stávajícího stavu kostela sv. Ducha, pořízené pro účely Národního muzea v Praze. Na příčném řezu kostelem lze vidět v presbyteriu oltář. Výkresy podávají stav před požárem roku 1966.

Menzu s křížem z 18. století v kostele sv. Ducha později zmiňují ještě Umělecké památky Čech, vydané roku 1978.

Jinak tato encyklopedie vesměs opakuje známé informace: Kaple sv. Ducha, postavená roku 1654, opravená koncem 18. století; roku 1823 přistavěl Jakub Veith zvonici a rozšířil hrobku; pod kaplí hrobka rodiny Veithů; 14 kaplí křížové cesty z roku 1780.

[Poche, Emanuel (ed.) a kol. autorů: Umělecké památky Čech 2 / Praha 1978, str. 235]

V dubnu roku 1966 vyhořela v důsledku zásahu bleskem věž kostela sv. Ducha, která tak přišla o střechu. Zvony Josef a Marie byly zapůjčeny do Petrovic u Sedlčan. Do Liběchova se vrátily až v roce 1994 a byly deponovány v zámku.

V letech 1968 až 1969 byly věž a střecha opraveny. Stěny zpevnila železobetonová injektáž po celém obvodu zdiva stavby. Střešní konstrukce nad lodí byla přitom protažena až k tělesu věže, bobrovky vystřídala prejzová krytina. Volská oka kostelní střechy a vikýře na věžní helmici obnoveny nebyly.

[Štajnochr, Vítězslav – Duhajská, Alena – Vítová, Andrea: Liběchovský Kostelíček na viniční hoře. Kostel sv. Ducha a Božího hrobu s patronátní hrobkou, Liběchov 2017, str. 9]

Před koncem roku 1966 byl kostel s hrobkou v přímé správě Národního muzea (Václavské náměstí 68, Praha 1), zatímco liběchovský zámek ve správě Náprstkova muzea asijských, afrických a amerických kultur (Betlémské náměstí 1,

Praha 1). Vyplývá to z dopisu Ericha Herolda, ředitele Náprstkova muzea, adresovaného P. A. Štegnerovi, administrátorovi římskokatolického farního úřadu ve Štětí. Administrátor Štegner se v listopadu roku 1966 Náprstkova muzea dotázal, zda by si mohl převzít a využít staré tašky ze střechy kostela sv. Ducha.

[Státní oblastní archiv v Praze – Státní okresní archiv Mělník, archivní soubor (fond) Farní úřad Liběchov, kart. č. 2; srov. též Bínová, Šárka: Liběchov a jeho zámek, novodobá historie / Štajnochr, Vítězslav: Zámecké zahrady v Liběchově, Liběchov / Praha 2018, str. 107 ad.]

V dubnu roku 1967 uzavřelo Národní muzeum (Václavské náměstí 68, Praha 1) a Římskokatolický farní úřad v Liběchově hospodářskou smlouvu o převodu správy národního majetku. Předmětem převodu byly 2 lavice z kostela sv. Ducha, 1 dřevěný oltář bez kříže (velmi poškozený) se 2 dřevěnými sochami a 4 dřevěné svícny. Zařízení, které si do své správy hodlal převzít dotčený farní úřad, utrpělo – jak zdůrazňuje smlouva – několikerým vloupáním do kostela.

Nadřízeným orgánem Národního muzea, které hodlalo kostel využívat jako archiv, bylo Ministerstvo kultury a informací v Praze, farního úřadu pak Kapitulní konzistoř v Litoměřicích.

[Státní oblastní archiv v Praze – Státní okresní archiv Mělník, archivní soubor (fond) Farní úřad Liběchov, kart. č. 2]

V prosinci roku 1973 byly do dvou opuštěných hrobů městského hřbitova v Liběchově přeneseny ostatky z hrobky kostela sv. Ducha a Božího hrobu na viniční hoře nad Liběchovem.

[Štajnochr, Vítězslav – Duhajská, Alena – Vítová, Andrea: Liběchovský Kostelíček na viniční hoře. Kostel sv. Ducha a Božího hrobu s patronátní hrobkou, Liběchov 2017, str. 32]

V květnu roku 1976 bylo započato s opravou kapliček křížové cesty ke Kostelíčku. Do konce uvedeného roku jich bylo opraveno celkem 6. Roku následujícího (1977) pak 4.

[Doubek, Vladimír: Kronika města Liběchova 1945 až 1996, f. 36r a f. 37r]

Stavebně-historický průzkum Liběchova z roku 1987 konstatoval, že kaple byla tehdy bez mobiliáře, s vestavěnou a nedokončenou ocelovou konstrukcí pro archivní využití a že v nedávné době byla staticky zajištěna. Historické údaje se zde v podstatě opakují: Základní výstavba roku 1654, přestavba z pozdního 18. století (vnitřní konstrukce, systém pilířů). Zvonice z roku 1823.

[Muk, Jan – Horyna, Mojmír a kol.: Liběchov – stavebně-historický průzkum města, nepublikovaný strojopis SÚRPMO Praha 1987]

V 1990tých letech, za liběchovského starosty Josefa Povolného, byla opravena křížová cesta.

[Bínová, Šárka: Liběchov a jeho zámek, novodobá historie / Štajnochr, Vítězslav: Zámecké zahrady v Liběchově, Liběchov / Praha 2018, str. 65]

V roce 1992 se uskutečnila kolaudace bývalého pivovaru v Liběchově na depozitář Náprstkova muzea.

[Doubek, Vladimír: Kronika města Liběchova 1945 až 1996, f. 113v]

V dubnu roku 1993 Národní muzeum prostory kostelíka vyklidilo, přičemž z něj odstranilo vestavěné regály.

[Archiv Národního muzea, archivní soubor (fond) Registratura Národního muzea, Stavební oddělení, kart. č. 80]

V červenci roku 1994 byly z Petrovic u Sedlčan do Liběchova vráceny zvony, odvezené z kostela sv. Ducha a Božího hrobu po požáru věže roku 1966, a uloženy v zámeckém špýcharu.

[Bínová, Šárka: Liběchov a jeho zámek, novodobá historie / Štajnochr, Vítězslav: Zámecké zahrady v Liběchově, Liběchov / Praha 2018, str. 58]

Podle liběchovského kronikáře Josefa Janáčka zvony Josef a Maria pocházely z roku 1919 a do Petrovic byly po ničivém ohni zapůjčeny. Po návratu do Liběchova již na věž Kostelíčka zavěšeny nebyly, ale uloženy v zámeckém depozitáři.

[Viz internetové stránky Liběchov sobě – Janáček, Josef: Z historie i současnosti Kostelíčka v Liběchově]

Roku 1999 byla z kaple sv. Ducha a Božího hrobu zcizena opuková dlažba.

V letech 1999 až 2002 byla soukromou občanskou iniciativou opravena křížová cesta s lipovou alejí, a to včetně obnovy vyobrazení ve 14 výklenkových kapličkách, předtím opravených roku 1997 nákladem 500 000 Kč.

[Bínová, Šárka: Liběchov a jeho zámek, novodobá historie / Štajnochr, Vítězslav: Zámecké zahrady v Liběchově, Liběchov / Praha 2018, str. 59, s odvoláním na Josefa Janáčka, který se liběchovským kronikářem stal roku 1998, srov. str. 58 citované publikace.]

V listopadovém vydání Liběchovského zpravodaje (rok 2015) informovala liběchovská místostarostka Pavla Veverková, že byla „opravena čtyři zastavení křížové cesty a staveniště bylo předáno. Nátěr bude proveden na jaře jednak z důvodů klimatických, jednak proto, že památkáři potřebují více času na pátrání v historických pramenech, aby zjistili, jaká byla původní barevnost kapliček. Předpokládám však, že jiná než červenobílá křížová cesta nikdy nebyla. Město bude opět usilovat o získání finančních zdrojů na další zastavení. Zajímavostí je, že nově byly na vrcholky kapliček instalovány chybějící kříže a že hlavice, která je původně držela, byla zhotovena z jednoho kusu pískovce.“

[Veverková, Pavla: Zprávy o dotacích a dalších chystaných projektech, in: Liběchovský zpravodaj, č. 5 / 2015, str. 3]

Obnova I. až IV. zastavení křížové cesty byla zahájena v září roku 2015.

[Zralíková, Vladimíra: Zpráva starostky města, in: Liběchovský zpravodaj, č. 4 / 2015, str. 1]

„Dne 14. 9. bylo předáno staveniště a práce na její obnově začnou příští týden pod vedením firmy T. Hlaváček z Litoměřic. Zastavení budou obnovena včetně nových kovových křížků, které byly původně usazeny na vrcholcích kapliček. Tímto děkujeme panu Šiplovi za to, že vyrobil 14 kusů křížů, věrných kopií dle dochovaného kusu.“

V roce 2015 bylo v plánu opravit čtyři zastavení, roku následujícího hodlalo Město Liběchov obnovu křížové cesty dokončit.

[Veverková, Pavla: Zprávy o dotacích a dalších chystaných projektech, in: Liběchovský zpravodaj, č. 4 / 2015, str. 5]

S opravou zbývajících deseti zastavení křížové cesty bylo započato v srpnu roku 2016.

[Veverková, Pavla: Zprávy o dotacích a o realizaci projektů, in: Liběchovský zpravodaj, č. 4 / 2016, str. 3]

Ještě roku 2016 byla renovace křížové cesty dokončena. V letech 2015 a 2016 tak prošlo opravou všech 14 zastavení.

[Zralíková, Vladimíra: Starostka města informuje ..., in: Liběchovský zpravodaj, č. 5 / 2016, str. 1]

„Perioda žádoucích oprav našich kapliček činí cca dvacet let, v posledních desetiletích opraveny roku 1975 a 1998 (tehdy nákladem 500 000 Kč). Během důkladné předloňské a loňské opravy (2015 a 2016 – za 940 000 Kč, z toho z krajské dotace 450 000 Kč) kompletně vyměněny již vadné stříšky (v poněkud jiné než dosavadní skladbě krytiny; krom toho předchozí krytinou nebyly dnešní skutečné prejzy, dříve nejspíš nedostatkové zboží, ale střešní hřebenáče) a také hlavice na nich (dosud z omítnutých cihel, dnes ručně vysekané z pískovce); zároveň obnoveny již chybějící, vandaly zurážené kovové křížky na hlavicích; vybrána a speciálně nanášena byla vápenná barva, oproti dosavadnímu stavu zvolen jiný než dosavadní odstín, totiž světlejší odstín pálené cihly na světlém podkladu v barvě omítky. Obnovu provedla Stavební firma Hlaváček z Litoměřic a z Úštěku.“

K aleji u kapliček autor citovaného článku, podepsaný, resp. označený jako „jk“, mimo jiné uvedl, že: „V druhé polovině 20. století, víc jak padesát let, nebyla alej udržována, spolu s kapličkami zarostla bujnými nálety. Ty odstraněny až na přelomu tisíciletí, opět díky občanské aktivitě. Od té doby stromořadí a jeho okolí pravidelně udržováno (pokud nebude, do pěti let opět zaroste!), v posledních letech stalo se běžnou součástí údržby zeleně v obci, což nanejvýš potěšitelné.“

[Liběchovská křížová cesta s lipovou alejí, in: Liběchovský zpravodaj, č. 1 / 2017, str. 14 až 15]

V lednu, resp. v zimních měsících roku 2019 se majitelem kostela sv. Ducha a sv. Hrobu, tzv. Kostelíčku, (stavební parcela č. 56) a přilehlých pozemků (parcelní čísla 129, 145, 146 / 2, 146 / 3, 1236 / 3) stalo Město Liběchov.

Nákup pozemků s parcelním číslem 129 a 146 / 2 se uskutečnil v jiném právním režimu. Kupní smlouvu muselo podepsat kromě prodávajícího, tj. Národního muzea, rovněž Ministerstvo kultury a Ministerstvo financí.

[Zralíková, Vladimíra: „Vážení spoluobčané ...“, in: Liběchovský zpravodaj, č. 1 / 2019, str. 1]

O prodeji Kostelíčku a přilehlých pozemků jednalo Město Liběchov s Národním muzeem předtím – stručně vyjádřeno – poměrně dlouhou dobu.

[Zralíková, Vladimíra: „Kostelíček“ – kaple sv. Hrobu, Ducha a Kříže, in: Liběchovský zpravodaj, č. 1 / 2017, str. 3]

Pozemek č. 146 / 1 vlastní v současné době Česká republika a hospodaří na něm Lesy České republiky, s. p. (Přemyslova 1106 / 19, Nový Hradec Králové, 50008 Hradec Králové).

Cesty (pozemek č. 1309 / 1 a 1310) patří do majetku Města Liběchov, stejně tak pozemky č. 1186 / 2 a 1186 / 12, které sousedí s křížovou cestou.

[Viz internetová aplikace ČÚZK – Nahlížení do katastru nemovitostí]

V recentní zprávě „Jak dále s Kostelíčkem?“ liběchovské starostky Vladimíry Zralíkové se objevily následující informace.

„Koncem roku 2018 byly v depozitáři Národního muzea umístěném v bývalém liběchovském pivovaru nalezeny čtyři velkoformátové obrazy (dva o rozměru 260 x 185 cm a dva o rozměru 220 x 120 cm), které až do sklonku šedesátých let zdobily interiér kostela sv. Ducha. Následně byly přemístěny do liběchovského zámku, kde je v roce 2002 poškodila povodeň. Nyní ve spolupráci s Národním muzeem hledáme způsob, jak tato díla vrátit nazpět. Vzhledem k dezolátnímu stavu obrazů by se také jejich restaurování mělo stát předmětem případné dotace z Norských fondů. Kromě obrazů depozitář ukrýval i dva zvony, rovněž velice poškozené, které náležely ke kostelu sv. Ducha.“

[Zralíková, Vladimíra: Jak dále s Kostelíčkem?, in: Liběchovský zpravodaj, č. 1 / 2019, str. 3]

4. PRAMENY, MAPY, LITERATURA

Prameny a literatura

Prameny

Archiv Biskupství litoměřického

- Pamětní kniha liběchovské farnosti od roku 1731, rukopisný originál

Archiv Národního muzea

- Archivní soubor (fond) Eichlerova sbírka – G, kart. č. 42, č. složky 31 (Liběchov a Chcebuz)
- Archivní soubor (fond) Registratura Národního muzea, Stavební oddělení, kart. č. 80

Národní archiv (Dejvice)

- Archivní soubor (fond) České gubernium – publicum, kart. č. 2953
- Archivní soubor (fond) Indikační skizzy (1826 až 1843 / 1879), Inv. č. 5194, sign. Li 264
- Archivní soubor (fond) Stabílní katastr – duplikát (1826 až 1878) Inv. č. 4505, Liběchov

Národní archiv (Chodovec)

- Archivní soubor (fond) Josefské vojenské mapování inv. č. 56 (zároveň číslo sekce) Sign. B II a 92 Kniha č. 4, str. 271

Archivní soubor (fond) Státní památková správa,

- Kart. č. 295 (sign. 30)
- Kart. č. 296 (sign. 30)

Památník národního písemnictví

- Archivní soubor (fond) Veith, Antonín Ladislav

- Inv. č. 1060, opis věnovací listiny Antonína Ladislava Veitha, týkající se hrobky v Liběchově, říjen 1899

Státní oblastní archiv v Praze

Státní okresní archiv Mělník

- Archivní soubor (fond) Farní úřad Liběchov 1725 až 1979, kart. č. 2

Prameny – rukopis

- Doubek, Vladimír: Kronika města Liběchova 1945 až 1996, rukopis (Pozn.: Kroniku psal Vladimír Doubek v letech 1976 až 1996.)

Prameny – tisk

- Wolf, F. K.: Abbildungen sämtlicher alten und neuen Schlösser in Böhmen, Praha s. d.

Výkresy

- Stávající stav kostelíka v Liběchově, měřítko 1 : 50 (situace v měřítku 1 : 2880), pro Národní muzeum v Praze, květen 1965, soubor výkresů

Literatura

- BERNAU, Friedrich: Der politische Bezirk Dauba, Dubá 1888, str. 439 až 459
- BÍNOVÁ, Šárka: Liběchov a jeho zámek, novodobá historie / ŠTAJNOCHR, Vítězslav: Zámecké zahrady v Liběchově, Liběchov / Praha 2018
- ČECHURA, Jaroslav (ed.) a kol.: Průvodce po fondech a sbírkách Archivu Národního muzea, Praha 1998
- ČONDL, Adolf: Liběchov a okolí, Liběchov 1930

- DUŠEK, Ladislav: Zavedení dolnorakouských měr a vah v Čechách, in: Historický sborník Ústecka 1971, Praha 1972, str. 3 až 46
- HAUSEROVÁ, Milena – POLÁKOVÁ, Jitka: Pomůcka pro používání základních historických map (elektronická publikace), Praha 2015
- HOFMANN, Gustav: Metrologická příručka pro Čechy, Moravu a Slezsko do zavedení metrické soustavy, Plzeň / Sušice 1984
- JANÁČEK, Josef: Péče o křížovou cestu v Liběchově, in: Confluens. Vlastivědný sborník Mělnicka, č. 8 / 2013, str. 229 až 231
- JANÁČEK, Josef – MAREK, Vitalij – DULÍK, Stanislav – KÁRNÍK, Josef – PRÁŠIL, Petr: Liběchovsko na starých pohlednicích, Hostivice 2016
- JOUZOVÍ, Ladislav a Miroslava: Veithové. Od tkalcovského stavu ke šlechtickému titulu, Mělník 2008
- KILIÁN, Jan: Dějiny Liběchova, Liběchov 2016²
- KUBIŠTA, Antonín: Liběchov a jeho okolí, s. d.
- Liběchovská křížová cesta s lipovou alejí, in: Liběchovský zpravodaj, č. 1 / 2017, str. 14 až 15
- NEKULA, Marek: Smrt a zmrtvýchvstání národa. Sen o Slavíně v české literatuře a kultuře, Praha 2017
- NOVÝ, Rostislav: Historická metrologie, in: Kol. autorů: Vademecum pomocných věd historických, Jinočany 1997³, str. 129 až 149
- POCHE, Emanuel (ed.) a kol. autorů: Umělecké památky Čech 2 / Praha 1978, str. 235
- PRAHL, Roman: Český Slavín i Alhambra, in: Album amicorum. Sborník ku poctě prof. Mojžíra Horyny. Ústav pro dějiny umění Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, Praha 2005, str. 105 až 114
- ROUBÍK, František: Plánky obcí v Čechách s vyznačením židovských obydlí z roku 1727, in: Časopis Společnosti přátel starožitností československých v Praze, roč. XXXIX / 1931, str. 49 až 68 (a obrazová příloha černobílých reprodukcí vybraných plánek č. I až XIV)
- SCHALLER, Jaroslav: Topographie des Königreichs Böhmen [...] Fünfter Theil. Leitmeritzer Kreis, Praha / Vídeň 1787, str. 278 až 279

- SOMMER, Johann Gottfried: Das Königreich Böhmen [...] Erster Band. Leitmeritzer Kreis, Praha 1833, str. 387
- ŠANTIN, Miroslav Jan: Římskokatolická farnost Liběchov na sklonku 19. a v první třetině 20. století, in: Confluens. Vlastivědný sborník Mělnicka, č. 8 / 2013, str. 12 až 29
- ŠANTIN, Miroslav Jan: Historie farnosti Liběchov v letech 1890 až 1935, bakalářská práce KTF ÚK, Praha 2007
- ŠANTIN, Miroslav Jan: Historie farnosti Liběchov v letech 1837 až 1877, magisterská práce KTF ÚK, Praha 2009
- ŠTAJNOCHR, Vítězslav – DUHAJSKÁ, Alena – VÍTOVÁ, Andrea: Liběchovský Kostelíček na viniční hoře. Kostel sv. Ducha a Božího hrobu s patronátní hrobkou, Liběchov 2017
- VALEŠ, Vladimír: Návraty ke krajům mládí. Portrét opomíjeného badatele Bedřicha Bernaua, Radonice – Vintířov / Chomutov 1994
- VEVERKOVÁ, Pavla: Zprávy o dotacích a dalších chystaných projektech, in: Liběchovský zpravodaj, č. 4 / 2015, str. 5 až 6
- VEVERKOVÁ, Pavla: Zprávy o dotacích a dalších chystaných projektech, in: Liběchovský zpravodaj, č. 5 / 2015, str. 3 až 4
- VEVERKOVÁ, Pavla: Zprávy o dotacích a o realizaci projektů, in: Liběchovský zpravodaj, č. 4 / 2016, str. 3 až 4
- ZRALÍKOVÁ, Vladimíra: Jak dále s Kostelíčkem?, in: Liběchovský zpravodaj, č. 1 / 2019, str. 3
- ZRALÍKOVÁ, Vladimíra: „Kostelíček“ – kaple sv. Hrobu, Ducha a Kříže, in: Liběchovský zpravodaj, č. 1 / 2017, str. 3
- ZRALÍKOVÁ, Vladimíra: Starostka města informuje ..., in: Liběchovský zpravodaj, č. 5 / 2016, str. 1 až 2
- ZRALÍKOVÁ, Vladimíra: „Vážení spoluobčané ...“, in: Liběchovský zpravodaj, č. 1 / 2019, str. 1 až 2 (3)
- ZRALÍKOVÁ, Vladimíra: Zpráva starostky města, in: Liběchovský zpravodaj, č. 4 / 2015, str. 1

Literatura – nepublikované elaboráty

- KYNCL, Tomáš: Výzkumná zpráva (č. 042-19). Dendrochronologické datování dřevěných konstrukčních prvků krovu kaple sv. Ducha v Liběchově, DendroLab Brno, květen 2019
- MUK, Jan – HORYNA, Mojmír a kol.: Liběchov – stavebně-historický průzkum města, nepublikovaný strojopis SÚRPMO Praha 1987 (Místo uložení strojopisného exempláře: NPÚ ÚOP středních Čech v Praze na Žižkově)
- VLČEK, Pavel – ZAHRADNÍK, Pavel: Zámek Liběchov I. Zámek, stavebně-historický průzkum, Praha 2003 (Místo uložení exempláře: NPÚ ÚOP středních Čech v Praze na Žižkově)

Webové zdroje

Badatelna

- <http://www.badatelna.eu/>

Církevní správa

- Církevní správa českých zemí v roce 1715
<http://cirkevniMAPY.cz/cirkevni-sprava-1715/>

ČÚZK – Nahlížení do katastru nemovitostí

- <https://nahlizeniDOKN.cuzk.cz/>

Georeliéf

- <https://geoportal.cuzk.cz/geoprohlizec/>

Katastrální mapy

Indikační skica

Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech, 1824 až 1843

Originální mapa stabilního katastru Čech, 1824 až 1843 (web Archivní mapy – ČÚZK)

- https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/skici/skici/LIT/LIT264018430/LIT264018430_index.html
- https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/coc/coc_data/3997-1/3997-1-005_index.html
- https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/omc/omc_pom/omc_wms_01.html?mapfile=3695_06&image_dir=3695&maxextent=0,-6895,8440,0
- <https://archivnimapy.cuzk.cz/>

Kontaminovaná místa

- <https://kontaminace.cenia.cz/>
(snímkováno roku 1954)

Liběchov sobě

- <http://kostelicek.eu/>

Město Liběchov

- <http://www.libechov.cz/>
(obsahuje „Liběchovský zpravodaj“ – ročníky 2008 až 2019)

Ministerstvo vnitra České republiky – Archivnictví a spisová služba (web)

- <https://www.mvcr.cz/clanek/archivnictvi.aspx>

Památkový katalog

Kostel sv. Ducha (Liběchov)

Křížová cesta (Liběchov)

- <https://pamatkovykatalog.cz/?mode=parametric&catalogNumber=1000136011&presenter=ElementsResults>
- <https://pamatkovykatalog.cz/?mode=parametric&catalogNumber=1000130270&presenter=ElementsResults>

Vojenské mapování

První vojenské (josefské) mapování – Čechy
(web Oldmaps – Staré mapy)

- http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=ce

Wikipedie

Kaple svatého Ducha (Liběchov)

Křížová cesta (Liběchov)

- [https://cs.wikipedia.org/wiki/Kaple_svat%C3%A9ho_Ducha_\(Lib%C4%9Bchov\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Kaple_svat%C3%A9ho_Ducha_(Lib%C4%9Bchov))
- [https://cs.wikipedia.org/wiki/K%C5%99%C3%AD%C5%BEov%C3%A1_cesta_\(Lib%C4%9Bchov\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/K%C5%99%C3%AD%C5%BEov%C3%A1_cesta_(Lib%C4%9Bchov))

5. ROZBOR OBJEKTU

CELKOVÁ SITUACE

Dispozice

Kaple se nachází v mimořádné pohledově exponované poloze na výrazném návrší jihovýchodně od jádra Liběchova, nad terasami někdejších vinic na severním břehu Labe. Přístup ke kapli vede od severovýchodu, mírným svahem, v němž jsou za sebou osazeny výklenkové kaple poutní cesty.

Kaple stojí samostatně, ani nikdy dříve kolem ní zřejmě nebyla žádná ohradní zeď nebo nějaký další objekt. Podélnou osou je orientována k jihovýchodu.

Kaple má obdélný půdorys, na jihovýchodě půlkruhově uzavřený; dnešního půdorysu nabyla po přestavbě ve 30. letech 18. století. Severozápadní (vstupní) průčelí člení výrazně předstupující obdélný rizalit, nad nějž byla v 19. století dostavěna hranolová věž (viz níže).

EXTERIÉR

Fasády

Fasáda kaple, pocházející v dnešní podobě převážně z 30. let 18. století, je zřejmě dílem stavitele Václava Špačka. Po celém obvodu je členěna do dvou zhruba stejně vysokých etáží, oddělených výraznou, bohatě profilovanou kordonovou římsou. Stěny člení ploché dórské pilastry ve vysokém řádu, procházející kordonem a zároveň vymezující v obou etážích obdélná vpadlá pole. Pilastry vynášejí průběžné kladí, završené výrazně předsazenou korunní římsou, s bohatě profilovaným spodním okrajem.

Západní vstupní portál je obdélný, s kamenným ostěním s uchy, lemovaný páskou. Nad ním se v horní etáži vstupního rizalitu nachází velké půlkruhově uzavřené okno, lemované štukovou šambránou ohraničenou stáčenou páskou s klenákem ve vrcholku (štukové členění je dochováno jen částečně). Zde se nad korunní římsou zvedá v celé šíři rizalitu trojúhelný fronton s kruhovým okénkem v ose. Boční stěny rizalitu člení pouze vpadlá pole vymezená pilastry a římsami, stejně jako spodní etáž bočních úseků severozápadního průčelí; pouze vpravo

se pod kordonem otevírá jednoduché obdélné okénko, osvětlující točité schodiště na kůr (vlevo je iluzivně naznačeno vpadlým polem). V horní etáži bočních úseků severozápadního průčelí se otevírá symetrická dvojice prázdných půlkruhových nik završených konchou, obě jsou lemovány stuhovou šambránou s páskou na okraji.

V polích mezi pilastry v horní etáži bočních fasád a závěru se nacházejí kruhová okna, v obou nejzápadnějších polích a v ose závěru pouze iluzivně naznačená; jsou lemována stuhovou šambránou s páskou na okraji, po obvodu doplněná do kříže čtyřmi drobnými klenáky (i zde je štuková výzdoba dochována jen částečně). Na odhaleném zdivu závěru je velmi dobře patrné, že byl při Špačkově přestavbě v 18. století dodatečně zvýšen do úrovně lodi. Vertikální spára, procházející druhým polem (od západu) obou bočních fasád zase naznačuje, že kaple byla při této přestavbě zhruba o třetinu prodloužena severozápadním směrem. V rozsahu starší stavby je také pod opadanou omítkou patrné výrazné připlentování původního zdiva, většinou vyskládané z druhotně použitých pálených tašek.

V třetím poli (od západu) na jižní straně je cca 150 cm nad terénem patrný segmentový záklenek dnes zazděného portálu.

V obvodu závěru jsou dobře patrné zazdívky obdélných, segmentově završených oken původní raně barokní kaple; zajímavé je, že v bocích záběru byla tato okna již před Špačkovou přestavbou nahrazena vertikálně oválnými okny, reagujícími na nižší úroveň presbytáře.

Po roce 1825 byla někdejší kaple upravena na rodinnou hrobku majitele liběchovského panství Jakuba Veitha. Tehdy byla nad severozápadní rizalit budovy nastavěna jednoetážová hranolová věž, mírně obdélného půdorysu, završená odstupněnou bání s lucernou čtvercového půdorysu. Věž, jejíž nároží člení ploché dórské pilastry, se do tří stran otevírá velkými půlkruhovými okny lemovanými páskovými šambránami, v náběžích přerušeny krátkými úseky říms. Pilastry vynášejí průběžné kladí členěné triglyfy, na něm spočívá výrazně předsazená korunní římsa vynášená sledem plochých podložených konzolek.

V nejzápadnějším poli spodní etáže na severní stěně kaple (mimo osu pole vlevo) byl při přestavbě na hrobku po roce 1825 zřízen samostatný vnější vstup do krypty. Portálek je obdélný, má jednoduché kamenné ostění lemované páskou; v současné době je zazděný.

INTERIÉR

Interiér kaple je v celém rozsahu klenutý, rovněž rozdělený do dvou etáží. Vnitřní prostor tvoří trojlodní hala, s velkým kůrem a předsíní za vstupem; z kůru vybíhají do prostoru bočních lodí dvě jednoosé podklenuté empory.

Hlavním vstupem procházíme do obdélné předsíně, sklenuté plackou; v jihovýchodní stěně předsíně se otevírá obdélný vstup s novodobou kovovou zárubní, vedoucí na točité schodiště na kůr, empory a do podkroví. Dále procházíme půlkruhovou arkádou do výrazně převýšeného prostoru trojlodí. Ten je členěn dvěma páry hranolových pilířů, klenbu závěru nese dvojice šestibokých pilířů. Hranolové pilíře nesoucí plackové klenby mají vysoké ploché patky a dvouetážové dórské římsové hlavice, jejich dřívky mají pravoúhle vykrojené hrany. Obdobně jsou členěny i mělké pilastry při obvodových stěnách. Šestiboké pilíře v závěru mají mírně zploštělý průřez, jejich patky i hlavice jsou pouze naznačeny profilovanými prstenci; i pilastry v závěru mají podobné členění.

Dvojice bočních empor se otevírá do lodi půlkruhovými arkádami na šířku prostoru mezi pilíři a zdí. Empory jsou podklenuty obdélnými plackami, parapety empor i kůru jsou členěny jednoduchými obdélnými vpadlými poli.

Plackové klenby trojlodí oddělují půlkruhové pasy, v závěru jsou pasy mírně stlačené a utvářejí v závěru paprscitý obrazec ze tří trojúhelných polí. Zejména v závěru jsou klenby značně popraskané.

V čele závěru hlavní lodi je vnitřní obvod půlkruhové obvodové zdi přizděn tak, že vnitřní zeď zde není oblá, ale rovná; tato úprava pochází také z období „Špačkovy“ přestavby, byl zde nepochybně vytvořen prostor pro hlavní oltář, s bočním osvětlením.

Prostor presbytáře je v úrovni dlažby od hlavní i bočních lodí oddělen trojicí kamenných schodů. Dlažbu tvoří novodobé, diagonálně kladené kamenné desky, dnes dochované pouze z části. V severovýchodním obvodu závěru se ve spodní etáži nachází segmentová, mírně rozevřená nika někdejšího portálu, dnes zazděného.

V severozápadním čele severní lodi, pod emporou, byl zřejmě v 70. letech 20. století vybourán nový vstup ke schodišti do krypty (viz níže). Vstup dnes uzavírá tenká příčka s obdélnou novodobou kovovou zárubní.

Kruhová okna trojlodí jsou položena v hlubokých, mírně rozevřených půlkruhových nikách, s výrazně zešíkmenými parapety.

Prostor kůru je rovněž sklenut plackovou klenbou, ve stejné úrovni jako je klenba trojlodí. V severovýchodní stěně kůru se otvírá obdélný průchod, vedoucí přes nevelký obdélný prostor na severovýchodní emporu; jihozápadní empora je přístupná přímo z prostoru vstupního točitého schodiště.

Po točitém schodišti vystoupáme do prostoru podkroví a ke vstupu do patra věže. Krov trojlodí má poměrně složitý vývoj. Nad prostorem původní raně barokní kaple je v délce sedmi vazeb dochován původní krov z 50. let 17. století, hambalkové konstrukce s ležatou stolicí, dodatečně zpevněný a podložený dvojicí podélných stolic. K němu byla za „Špačkovy“ přestavby připojena paprsčitá konstrukce nad zvýšeným presbytářem – tento prostor je dnes ovšem nepřístupný.

Původní konstrukce v patře věže, stejně jako její krov, zničil požár roku 1966. Z plánů z roku 1965 víme, že zde bývala masivní zvonová stolice, po níž jsou ve vnitřních obvodových zdech dochovány mohutné kapsy. Stolice již obnovena nebyla, krov věže však ano, obnova byla dokončena roku 1969. Tento krov je dnes nepřístupný, v podhledu je však dobře patrné, že k jeho konstrukci byly druhotně použity trámy ze záklopových stropů.

Krypta

Téměř pod celým prostorem kaple se nachází krypta, zřízená po roce 1825 výrazným rozšířením krypty původní (tou je nepochybně obdélný prostor s půlkruhovou nikou v ose pod presbyteriem). Podoba vstupu do krypty byla popsána výše – původně sem vedl samostatný vstup zvnějšku kaple, z její severozápadní strany; ten byl po roce 1966 zazděn a probourán nový vstup ze severní boční lodi.

Do krypty sestupujeme přímým, šikmo položeným schodištěm. Vpravo od schodiště se nachází nevelký valený sklípek v podvěží, vlevo procházíme valeně sklenutou chodbou po dalších pěti schodech níže do střední chodby krypty, vestavěné mezi obvodové zdi a základy pilířů kaple. Zde se po obou stranách nacházejí čtyři páry valeně sklenutých sklípků se segmentovými vstupy, nad nimi se pak otevírá vždy po dvou širší valeně sklenutý prostor, ústící při obvodových zdech do segmentových rozevřených větracích průduchů, dnes zvenčí zazděných. V čele krypty pod presbytářem se nachází obdélný prostor s valenou klenbou a půlkruhovou nikou s konchou v čelní zdi – nepochybně původní hrobka

zakladatele kaple, svobodného pána Villaniho. Pod vrcholkem její klenby se směrem k jihozápadu otevírá ústí stoupavého větracího otvoru, dnes zvenčí rovněž zaslepeného.

Celý prostor krypty je v dnešní podobě vyklizen a nově upraven, podlahu tvoří cementová mazanina.

6. STAVEBNÍ HISTORIE

V této kapitole je podán v jednotlivých bodech přehled základních dat, určujících stavební vývoj objektu.

- **1654 – 56** – stavba původní kaple, zakladatelem byl Hyacint Karel svobodný pán Villani de Castolo (+1656). Kaple měla tehdy zřejmě krátkou vysokou loď příčně obdélného půdorysu, k níž se připojoval nižší, neodsazený oválný presbytář; okna byla zřejmě obdélná, završená segmenty. Nevíme, zda byla kaple klenutá, jistě však obsahovala klenutou hrobku, v níž byl pohřben zakladatel.
- **Sklonek 17. stol (?)** – Obdélná okna na bočních stranách závěru kaple byla nahrazena okny ve tvaru vertikálních oválů – tato změna zřejmě souvisela se zřízením nového oltáře.
- **1730 – 34** – Jan Jáchym hrabě Pacht z Rájova nechal kapli Božího Hrobu přestavět a rozšířit – stavbu zřejmě vedl mistr Václav Špaček, který také později znovu postavil liběchovský farní kostel sv. Havla (písemně to ovšem doloženo není). Kaple tehdy nabyla v podstatě dnešní podobu – presbytář byl zvýšen do úrovně lodi, kaple byla prodloužena směrem k severozápadu, zaklenuta a opatřena novou členitou fasádou s pilastry; postrádala ovšem věž.
- **1787** – kaple s křížovou cestou byla zrušena a vydražena pro majitele panství, hraběte Pachtu z Rájova.
- **1801** – liběchovské panství včetně zrušené kaple koupil statkář a obchodník Jakub Veith.
- **1823 – 26** – Jakub Veith nechal kapli stavebně upravit na rodinnou hrobku. Nad západní rizalit byla nastavěna jednopatrová hranolová věž, do níž byly přeneseny zvony ze zrušené zvonice při farním kostele. Pod kaplí byla vyhloubena rozlehlá rodinná hrobka, do níž byla zapojena i původní Villaniho hrobka pod presbyteriem.
- **1913** – oprava fasád kaple.
- **1929** – provedena oprava kaple z důchodů liběchovského velkostatku. Práce zednická, tesařská, klempířská, pokrývačská, malířská, zámečnická,

truhlářská, řezbářská, natěračská, nádenická stála dohromady 44 857 korun. Opravu vedl stavitel Hermann.

- **1966** – po úderu blesku vyhořela věž kaple.
- **1968 – 69** – střecha věže byla obnovena v původní podobě, zdivo kaple bylo zpevněno železobetonovými injektážemi.
- **1973** – v prosinci t. r. byly do dvou opuštěných hrobů městského hřbitova v Liběchově přeneseny ostatky z hrobky kaple sv. Ducha a Božího hrobu na viniční hoře nad Liběchovem. Tehdy byl také zřejmě zazděn původní vnější vstup do krypty a vybourán nový z lodi kaple, došlo také zřejmě k zazdění původních větracích okének krypty.

7. HODNOTNÉ KONSTRUKCE, PRVKY A DETAILS

V této kapitole je podán bodový výčet všech hodnotných stavebních a uměleckořemeslných prvků, tak jak jsou zakresleny v plánové příloze „PAMÁTKOVÉ HODNOCENÍ“. Vzhledem k současnému stavu kaple, a jejímu dlouhodobému nevyužívání, se jich zde bohužel nedochovalo příliš mnoho.

Exteriér

- Celková hmota kaple, včetně výšky a tvaru střech.
- Architektonické členění všech etáží fasád kaple, včetně rozmístění a velikosti vstupních a okenních otvorů.
- Kamenný portál vstupu do kaple od severozápadu.
- Architektonicky ztvárněné kované mříže ve vstupu a kruhových oknech kaple, pocházející ze sklonku 60. let 20. století.

Interiéry

- Základní dispoziční rozvrh interiéru všech etáží kaple.
- Štuková výzdoba patek i hlavic pilířů i pilastrů v interiéru kaple.
- Celkové architektonické členění interiérů kaple – krypty se schodištěm, předsíň, trojlodí, kůr i empory.
- Konstrukce barokního krovu nad trojlodím, zejména pak dochovaná část původního raně barokního krovu z 50. let 17. století.

8. HODNOCENÍ OBJEKTU

Uměleckohistorické hodnocení

Z uměleckohistorického hlediska představuje liběchovská kaple sv. Ducha unikátní architektonické dílo, mající v českých zemích jen málo obdob. Již původní raně barokní kaple, ač o její podobě nevíme mnoho, působila nepochybně monumentálním dojmem – její krátká, výrazně převýšená loď s půlkruhovým neodsazeným presbyteriem měly zřejmě v náznaku evokovat podobu jeruzalémského Božího Hrobu. Monumentalitu kaple na výrazném návrší ještě umocnila vrcholně barokní přestavba, financovaná Janem Jáchymem Pachtou z Rájova v letech 1730 – 34. Dle názoru dr. Petra Macka je tato přestavba nepochybně dílem významného severočeského stavitele Václava Špačka (+ kol. 1741). Václav Špaček byl mj. i autorem vrcholně barokní přestavby pražského kostela sv. Jiljí a v letech 1738 – 41 nově vystavěl i liběchovský farní kostel sv. Havla. Trojlodní halový interiér kaple sv. Ducha působí přes své nevelké rozměry skutečně monumentálním dojmem, dodnes se při pohledu zvenčí nechce ani věřit, že by v sobě kaple mohla skrývat takovýto vskutku „chrámový“ prostor.

Klasicistní přestavba, provedená v letech 1823 – 26 pro Jakuba Veitha, Špačkově architektuře neuškodila, dalo by se říci, že ji naopak zvýraznila; omezila se na vestavbu krypty a nástavbu nízké věže nad západní rizalit. Zejména věž, provedená skutečně v elegantní a nápadité formě, kvalitu stavby spíše zvýraznila. Nevíme bohužel, kdo byl jejím architektem, počínal si však velmi citlivě a vkusně. Mimochodem i zřízení krypty pro rod Veithů dalo kapli, zrušené za Josefínských reforem, nové využití, a zabránilo tak zřejmě jejímu zpusnutí a zániku.

Tato jedinečná architektura by si zasloužila velmi pečlivou rekonstrukci, spojenou s širší prezentací nejen odborné veřejnosti.

Památkové hodnocení

Památková hodnota kaple sv. Ducha spočívá zejména v těchto aspektech:

1. Kaple je neobyčejně pozoruhodným architektonickým dílem, doposud velmi málo známým i odborné veřejnosti. „Skrytá“ monumentalita jejího vnitřního prostoru působí velmi emotivně, a dokládá mimo jiné i neobyčejné tvůrčí schopnosti jejího

autora, donedávna neprávem opomíjeného severočeského architekta a stavitele Václava Špačka.

2. Kaple tvoří neobyčejně výraznou krajinnou dominantu, spolu s někdejšími viničními terasami a křížovou cestou jedinečným způsobem dotváří panoráma Liběchova. Viniční vrch s kaplí je jedním z nejcharakterističtějších prvků kulturní krajiny celého Polabí.

9. ARCHITEKTONICKÉ A PAMÁTKOVÉ ZÁVADY

Kaple v současné době není v příliš dobrém stavebně technickém stavu. Zejména vnější plášť budovy je na pokraji úplného rozpadu, omítkové vrstvy jsou (zejména na jižní a západní straně) z více než 50% zničeny.

Přehled nejvážnějších závad podáváme zde:

Nejdůležitější závady:

- Exteriérové omítky kaple se rozpadají, zejména na jižní a západní straně; zde jsou již celé velké plochy zdiva zcela odhaleny. Vzhledem k naprostému nedostatku historické obrazové dokumentace hrozí, že některé štukové prvky fasády nebude již možné v budoucnu přesně rekonstruovat. Zničené omítky také způsobují zatékání do odhaleného líce zdiva, což narušuje jeho soudržnost.
- Zdivo kaple je po obvodu i v úrovni kleneb na řadě míst značně popraskáno; není jisté, zda se tyto trhliny ještě rozšiřují, nebo jsou po injektáži, provedené na sklonku 60. let 20. století, stabilizovány. Bude zde nezbytná důkladná statická kontrola.
- Otevřenými okenními otvory zvonového patra věže zatéká na klenby nad kůrem; jeho následky jsou již z interiéru dobře patrné. Mohlo by zde časem dojít k rozsáhlému narušení konstrukce kleneb.
- V 60. – 70. letech 20. století byly z bezpečnostních důvodů zazděny větrací otvory krypty pod kostelem; způsobilo to rozsáhlé vztlínání vlhkosti nejen v kryptě, ale i v základovém zdivu kostela. Celé této situaci nepomáhá ani betonová mazanina, která dnes pokrývá podlahy krypty.
- Rovněž z bezpečnostních důvodů byl zazděn samostatný boční vstup do krypty, a vybourán nový z interiéru kostela. Tento brutální zásah, ač nepochybně dobře míněný, působí opravdu nešťastně.
- Opuková dlažba v kapli z velké části schází; dle sdělení místního pamětníka byla roku 1999 zcizena nezjištěným pachatelem.
- Vstupy na schodiště na kůr a empory jsou osazeny zcela nevhodnými novodobými kovovými zárubněmi.

10. DOPORUČENÍ K REHABILITACI

Kaple je v současné době – s výjimkou občasných akcí – zcela bez využití, a díky své odlehle poloze je vystavována častým útokům vandalů. Několik místních dobrovolníků se sice snaží kapli zabezpečit a občas kontrolovat, jsou však úspěšní pouze zčásti. Také výše popsany špatný stavebně technický stav kaple se dlouhodobě nedaří zlepšit, neboť je zřejmé, že si vyžádá značné prostředky.

Doporučené neodkladné rekonstrukční zásahy

- Zpracovat statický posudek stavebních konstrukcí kaple – zdiva, kleneb i konstrukce krovu.
- Zpracovat celkový projekt na odvlhčení zdiva kaple.
- Zpracovat projekt na celkovou rekonstrukci, týkající se zejména omítek a výplní; zejména okna věže a lodi by měla být zabezpečena proti zatékání.
- Ve spolupráci s místní samosprávou a spolky zvážit ideu budoucího využití a nepochybně i ostrahy kaple – vzhledem k faktu, že se nedochovalo původní zařízení, lze spíše uvažovat o využití kulturním, pro koncerty, výstavy a podobně.

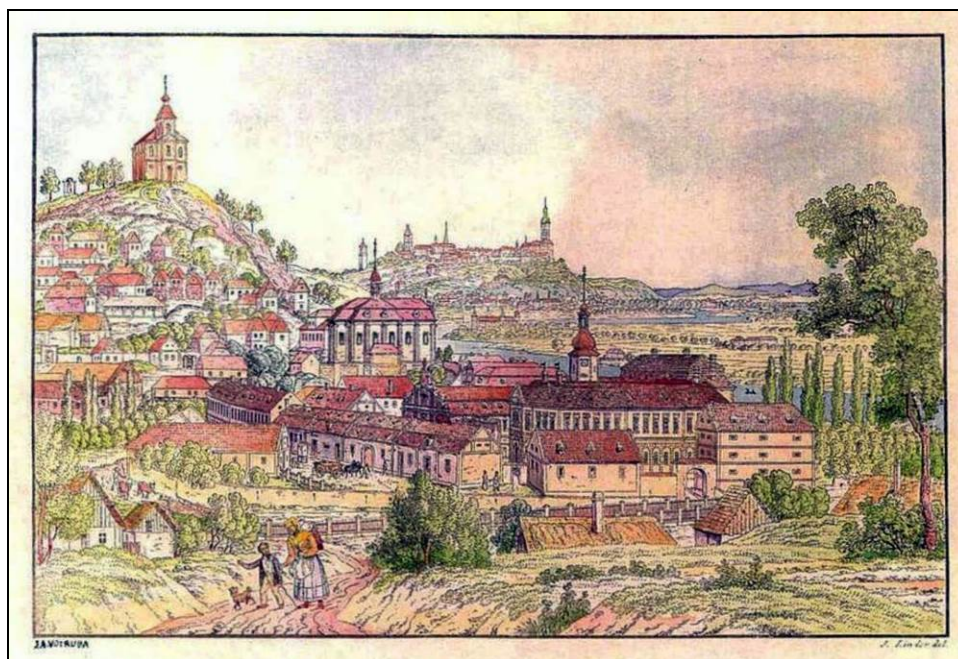
Je nutno mít na paměti, že doporučené rekonstrukční zásahy – i jakékoliv další úpravy objektu – by měly být připraveny a pokud možno i provedeny v co nejbližším časovém horizontu. Je totiž nepochybné, že budovu není možno ponechat příliš dlouho bez využití a ostrahy – zde skutečně hrozí, že by případná další poškození mohla být již nevratného charakteru.

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

Historické mapy a plány

01. Pohled na Liběchov od jihu, přes řeku Labe. Antonín Pucherna (kresba, 1802) – J. Ernst (grafika, 1816) vyšlo v F. K. Wolfových „*Abbildungen sämtlicher alten und neuen Schlösser in Böhmen*“, Praha s. d. Zcela vpravo je na návrší zachycena i kaple sv. Ducha, vyobrazení je však značně nepřesné.

02. Pohled na Liběchov od západu Josef Linder (autor kreslířské předlohy), Liběchov v Litoměřickém kraji, zcela vlevo návrší s kaplí sv. Ducha (po Veithově přestavbě), tisk na papíře, druhá čtvrtina 19. století.

03. Tzv. Císařský otisk mapy Stablního katastru z r. 1843. Severovýchodně od kaple je zakreslena i poutní cesta s jednotlivými zastaveními. www.archivnimapy.cuzk.cz/

04. Pohled na Viniční vrch s kaplí od jihu. Nedatovaná fotografie (30. – 40. léta 20. století). Fotosbírka NPÚ, inv. č. 164.843.

05. Pohled z kůru k hlavnímu oltáři kaple. Nedatovaná fotografie (30. – 40. léta 20. století). Signováno Zatloukal. Fotosbírka NPÚ, inv. č. 162.791.

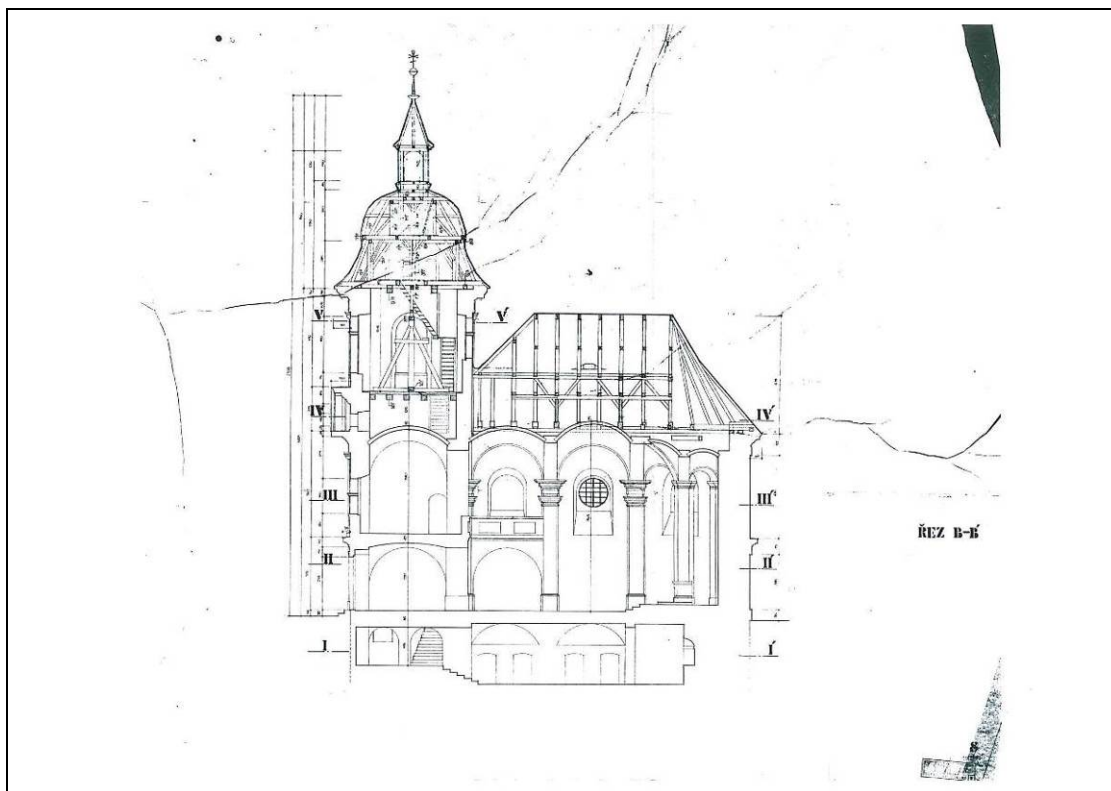
06. Pohled na vinice a kostelíka sv. Ducha – od F. Linnovy sochy Krista, výřez z fotografie, publikované v knize: Černá, Marie: Václav Levý, Praha 1964, obr. č. 14. Fotografie zachycuje kostelík v době před požárem roku 1966.

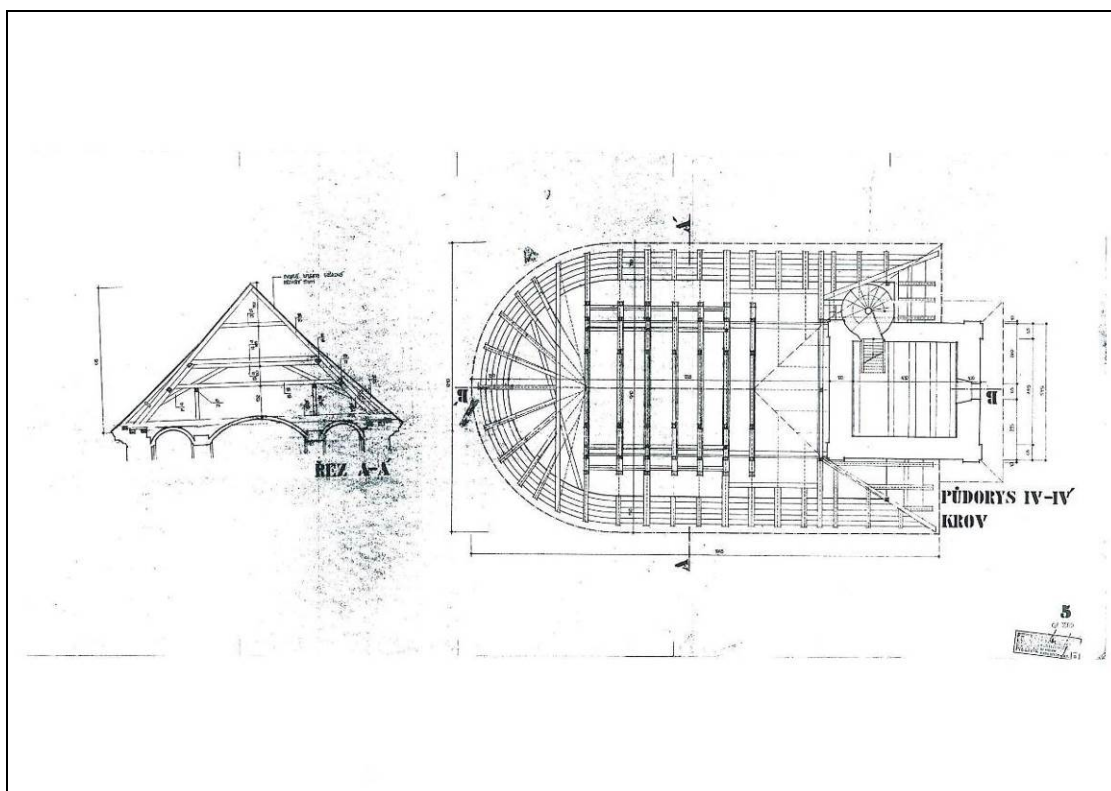
07. Snímek kaple po požáru věže v roce 1966. Soukromá sbírka, Liběchov.

08. Pohled na liběchovský kostelík po požáru – detailní záběr hlavního průčelí, fotografie 13 x 9 cm. St. Krejčík. Regionální muzeum Mělník, pomocný fond – fotoarchiv, sign. MO 274 / 3.

09. Podélný řez kostelíkem v Liběchově, měřítko 1 : 50, pro Národní muzeum v Praze, květen 1965. Soukromá sbírka.

10. Plán krovu kostelíka v Liběchově – půdorys a řez. Hustě kladené vazby nad východní částí lodi tvoří krov původní raně barokní kaple. Měřítko 1 : 50, pro Národní muzeum v Praze, květen 1965. Soukromá sbírka.

11. Rekonstrukce věžní helmice a oprava střechy po požáru v roce 1966. Nedatovaný snímek, soukromá sbírka, Liběchov.

Fotodokumentace současného stavu (jaro 2019)

Foto: M. Patrný

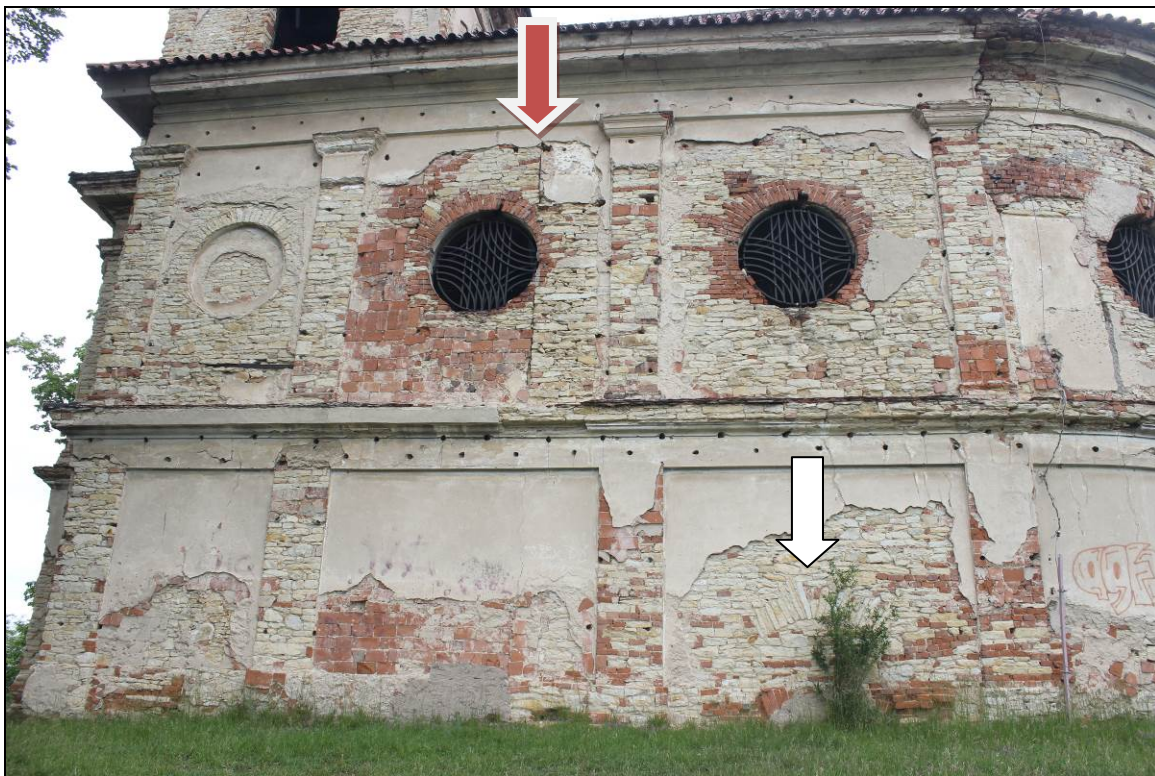
1. Pohled na kapli od severovýchodu, z poutní cesty.

2. Pohled na závěr kaple od jihozápadu. V ose závěru je patrna segmentová zazdívka širokého raně barokního okna.

3. Severozápadní (vstupní) průčelí kaple v pohledu. 1730 – 34, věž nad trojúhelným frontonem nastavěna v letech 1823 – 26.

4. Jihozápadní boční fasáda kaple. Červená šipka označuje vertikální spáru – západní nároží původní raně barokní kaple. Bílá šipka ukazuje na zadržku vstupu.

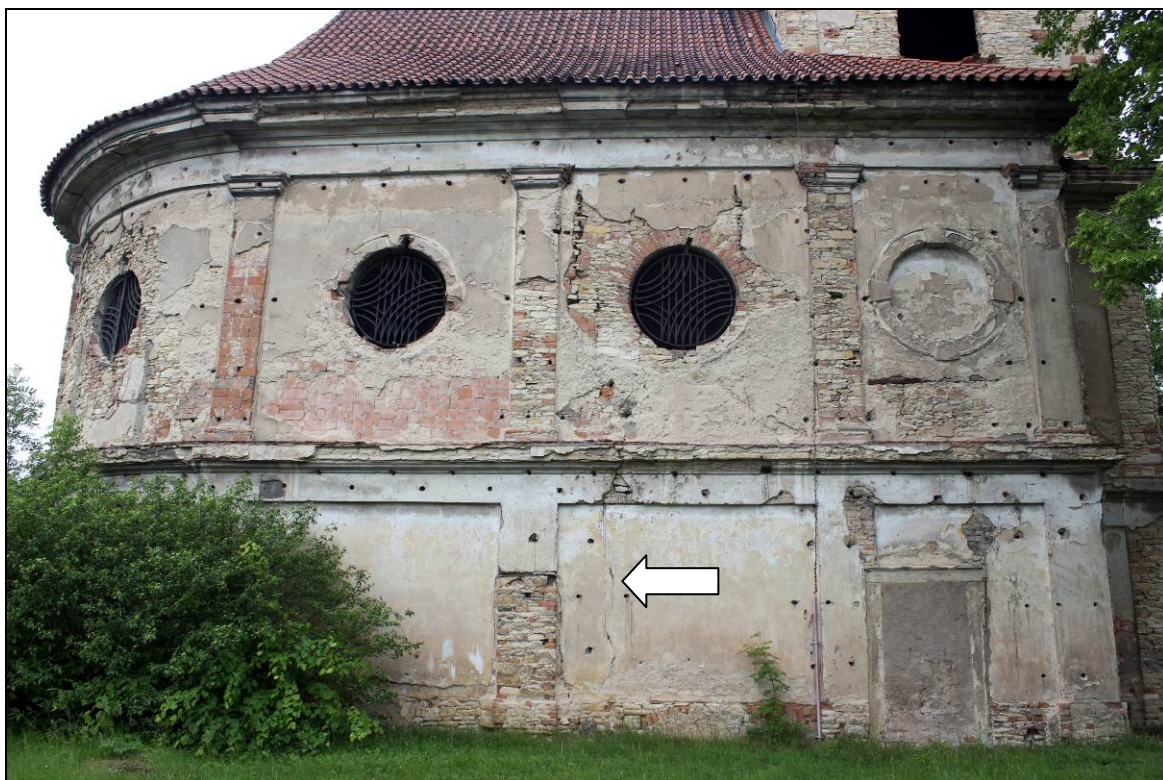
5. Detail jihovýchodní strany závěru kaple. Bílá šipka – zbytek korunní římsy v původní výšce apsidy, modrá šipka – zbytek segmentového záklenku raně barokního okna, červená šipka – zbytek mladšího barokního oválného okna.

6. Detail jihovýchodní strany závěru kaple, spodní etáž. Vpravo je patrna pekovaná omítka původní raně barokní kaple, překrytá silnou plentou z let 1730 – 34.

7. Detail severovýchodní strany závěru kaple. Bílá šipka – zbytek mladšího barokního oválného okna.

8. Severovýchodní boční fasáda kaple. Bílá šipka označuje vertikální spáru – západní nároží původní raně barokní kaple. Vpravo zazděný portálek do krypty z let 1823 – 26.

9. Detail horní etáže severovýchodní boční fasády kaple. Pole vlevo je prakticky celé vyplněno taškovou plentou z let 1730 – 34.

10. Pohled do závěru kaple od severozápadu. Václav Špaček, 1730 – 34.

11. Pohled do klenby střední lodi. Václav Špaček, 1730 – 34.

12. Klenba závěru kaple s šestibokými pilíři z podhledu. Na snímku jsou dobře patrné výrazné trhliny v konstrukci klenby.

13. Průhled kaplí ke kůru a vstupu. Václav Špaček, 1730 – 34.

14. Pohled ze severní empory do klenby trojlodí. Václav Špaček, 1730 – 34.

15. Pohled z empory na vyvýšenou dlažbu závěru kaple. Vlevo nika dnes zazděného portálku v severovýchodním obvodu presbyteria.

16. Detail hlavice jednoho z pilířů, nesoucích klenbu trojlodí. Václav Špaček, 1730 – 34.

17. Detail kamenného točitého schodiště se vstupem na kůr.

18. Pohled na rub klenby kůru ze zvonového patra věže. Vlevo je po stranách kruhového okénka ve zdivu patrný vnitřní líc trojúhelného frontonu nad hlavním vstupem do kaple.

19. Průhled zvonovým patrem věže do krovu, jehož spodní rošt tvoří druhotně použité trámy ze záklopových stropů. 1823 – 26, krov byl nově zřízen po požáru roku 1966.

20. Pohled do krovu nad trojlodím. Jeho střední část s ležatou stolicí náleží k původní raně barokní kapli z let 1654 – 56, v 18. a 19. století byla nově vyztužena a podložena průběžnými stolicemi.

21. Vstupní schodiště do Veithovy krypty, portál v severovýchodní fasádě kaple je dnes zazděný.
1823 – 26.

22. Vstupní chodba Veithovy krypty, průhled k severozápadu; vpravo ústí vstupního schodiště.
1823 – 26.

23. Průhled střední chodbou Veithovy krypty k severozápadu. Po stranách segmentové vstupy k pohřebním místům. 1823 – 26.

24. Průhled střední chodbou Veithovy krypty k jihovýchodu. 1823 – 26. Nika v závěru je součástí původní Villaniho krypty z let 1654 – 56.

PLÁNOVÁ PŘÍLOHA